

Povídání a malování ateistovo věci křesťanských se týkající. Část 6.

Asi znáte rčení „chytit slinu“. Ta nejistota občanstva dřevohostického, zda mají obraz sv. Havla či sv. Jiljí mne vyprovokovala, abych se s celou problematikou trochu lépe seznámil, neb jsem cítil velké mezery ve vzdělání poskytnutém mi českým školstvím. Jak to všechno dopadlo bych asi měl psát až v závěru, ale z mnoha důvodů a pro pochopení toho co bude dalších dílech následovat bude lepší začít také od konce.

Zkusil jsem si nejdříve a spíše jen z legrace a sám pro sebe namalovat obraz sv. Havla nikoliv podle kostelní předlohy, ale podle své krajinářské náтуры. A k němu následoval sv. Jiljí. Nakonec těch světců mělo být pět, což jsem někde utrousil a při malování šestého se ozvaly hlasy ve smyslu, jestli umím počítat do pěti. Reagoval jsem poznámkou, že je to v akci 5 + 1 a že tři mušketýři také byli 3 + 1, nehledě na to, že i Jára Cimrman ponoukl slavného ruského spisovatele ke zvýšení počtu sester dnes již okřídlenou hláškou: „A není to málo, Antone Pavloviči?“

Mnou vybraní světci, abych je mohl vkomponovat do krajiny, byli vesměs poustevníci. Po šesti poustevnících mi ale bylo líto téma opustit a tak k nim přibylo ještě šest svatých poutníků, což mi bylo kvůli mému trampskému založení rovněž blízké. Nakonec jsem se nemohl ubránit zvědavým dotazům, proč já, neznaob, maluji sakrální obrázky, a nezbylo mi, než to pořádně vysvětlit okolí a koneckonců i sám sobě.

To téma nazrávalo podvědomě dlouho, řadu let, ale čekalo na nějaký impuls, který to odstartuje. Těch posledních přísloušných kapek bylo více. Jednou z kapek byla žádost o restauraci jednoho z obrazů z podhostýnské poutní cesty. Další kapkou byla ta nevkusná havlomanie, která se zde periodicky rozpoutává kolem pana prezidenta Havla. Pominu, že být trestán něčím tak otřesným, si pan prezident přece jenom nezasloužil. Podstatné je, že shoda jmen hrozila zastínit skutečnost, že v Česku existuje více kostelů sv. Havla, a že tento světec mnoha lidem začal splývat s příjmením pana prezidenta (hlupáků je v našem životním prostoru více než dost). Další kapkou byla ta hnusná stoka nenávislných anonymních diskusí, týkajících se církevních restitucí i nepochopitelných šarvátek třeba o vlastnictví chrámu sv. Víta, a obecně se objevujících u všeho, u čeho se objeví slovíčka „víra“, „církev“ nebo „náboženství“.

Jak to spolu všechno souvisí? Docela jednoduše.

Vypůjčím si pro začátek jednu přehlédnutelnou epizodku z knihy Mika Waltariho "Egypt'an Sinuhet". Lékař Sinuhet se rozhodl své (adoptivní) rodiče pohřbit podle staroegyptských tradic a zvyklostí, což byla (také) docela nákladná záležitost. Jeho přítel a kolega se ho ptal, jestli tomu všemu věří. A Sinuhet mu odpověděl: „Já tomu pochopitelně nevěřím. Ale oni tomu věřili.“

K tomu dodám jednu vlastní epizodku, která mne skutečně potkala. Na svých cyklotoukách v okolí Jaroměře jsem narazil i na dřevěnou zvonici, což je vcelku malebná záležitost, a zaujal mne nedaleko stojící křížek, zjevně čerstvě zrestaurovaný. Jak jsem si ho tak prohlížel, objevila se vedle mne taková pohádková babička a trošku s podivem se ptala, jestli mne to zajímá. Přisvědčil jsem, že různé památky přitahují moji pozornost. Ona se mi pochlubila, že je místní kronikářkou, a že ten křížek dal postavit někdejší starosta obce jako poděkování za to, že unikl ve zdraví ve vojně v r. 1866. Současní obyvatelé obce na opravu křížku zorganizovali veřejnou sbírku. Doslova řekla: „Někdo dal stokorunu, někdo pětistovku. Staří lidé dali někdy i tisícovku. Ale našel se jeden ještě mladý chlap, který nedal nic a ještě řekl, že by klidně dal pětistovku na bagristu, který by ten křížek vyvrátil.“

Nemá asi cenu líčit moje pobouření, leckdo by ho asi stejně nepochopil. Jenže na to navázala naše nedávná cyklistická putování Itálií, Francií, Švýcarskem, Rakouskem či Lichtenštejnskem. A tam: všechny kaple, všechny kostely v kteroukoliv denní i noční dobu otevřené, přístupné, upravené, vyzdobené, nádherné výzdobou nebo jednoduchostí. Mimo čas bohoslužeb většinou zcela prázdné, ale když jsem v některých našel třeba podřimujícího dědečka, ihned ožil, a moje povrchní lánaná němčina nastavovaná rukama stačila na to, abych z krátkého rozhovoru pochopil, že má ze „své“ kapličky radost. A u nás? Kaple rozpadající se, kostely pobořené, vykradené. Nebo upravené, čisté – a zamčené. Útoky vandalů a „sběračů kovů“ na hřbitovy, rozházený popel pozůstalých. Nebudu řešit, jestli je to důsledek animálního primitivismu nebo bolševicko-ateistické „výchovy“, nejspíše kombinace obojího.

Nechápu, proč církevní restituce vyvolávají takové vášně – je to spor v podstatě právní, řešitelný

formou zákonů, paragrafů, za přispění katastru nemovitostí, soudní judikaturou. Jestli kapli tu či onu spravuje církev za pomoci veřejné sbírky či grantů vypsaných na zachování kulturního dědictví, nebo přímo stát prostřednictvím své zbytně byrokratické struktury, je přece v konečném důsledku víceméně lhotejné. Snad jde jen o to, aby se k zubu času ještě nepřidal nějaký primitiv s bagrem, čeští khaki-mozci je neodpálili do povětří jako hauswaldskou kapli na Šumavě, nebo je mužik či migrant nevypálil pancerafaustem jako kostel v Neratově.

Proto jsem já, člověk, který se definuje jako „křesťan bez boha a církve“, nesouhlasící s tím, co se zde v poslední době odehrává, respektující však víru (a také naději i lásku) svých předků, začal malovat poustevníky a poutníky. Na poustevnících, a nejen těch svatých, je totiž do důsledku vidět, že existovali lidé, kteří se dokázali vzdát majetku, často značného, vzdálit se od světa a věnovat se čistě duchovnímu životu. Poustevnické tradice ovšem znají i jiná náboženství a jiné kultury, není proto třeba je spojovat s jedním konkrétním náboženstvím nebo dokonce církví. Mnozí poustevníci také nežili zcela nebo trvale v ústraní. Byli často vyhledáváni jako bylinkáři, léčitelé, rádcí v životních situacích. Mnozí sice žili někde v poustevně, ale současně zastávali funkce kostelníků nebo jiných podobných profesí souvisejících se životem náboženské obce. Leckterý nakonec skončil i jako opat kláštera, který byl často založen právě kvůli nim. A kláštery bývaly zase středisky vzdělanosti a šíření nejrůznější osvěty, třeba i zemědělské. Kláštery bývaly též přestupní stanicí mezi společenskými třídami.

V době nedávné se snažila katolická církev vnést trochu pořádku do svých světců, a i když se to jako každé dílo lidské nemuselo vždy podařit (kde najít hrob světce, zahynulého v koncentračním táboře?), lze říci, že světci jsou lidé historičtí, kteří skutečně žili. A k jejich holým životopisným datům se váží často krásné legendy, legendy, které sice mohou existovat i ve více verzích, ale které si zase jako kulturní dědictví předávali naši předkové z generace na generaci, a které by bylo „hříchem“ nechat upadnout v zapomenutí. Ostatně ultralevicový bolševismus se kdysi snažil vymazat z paměti lidí i lidové pohádky.

Kdo se ponoří do světa legend o poustevnících, možná zjistí, že jsou mu v mnohém blízké.

Když jsem vystavoval své poutníky a poustevníky v Českém Brodě v Šatlavě, kde mi byla přidělena k tomu účelu jedna kobka, nahlédl dovnitř jistý dříve narozený pán (bývalý učitel), zarazil se a pak ohromeně prohlásil: „On dneska ještě někdo maluje křesťanská témata? Z kterépak jste církve?“

Vysvětlil jsem mu, že ze žádné, že jsem křesťan – ateista. On jenom mávl rukou a prohlásil: „No a co? Však on si vás Pán Bůh přebere“.

A pak ještě dodal ono biblické „podle skutků poznáte je“. Přijměte tedy neznabohovo pozvání k návštěvě poustevníků. Chovejte se prosím tiše, ať je moc nerušíme. Přemýšlejí o tom, jak zlepšit úděl člověka, a myslí to upřímněji, než naši páni politici, hledící si hlavně svých korýtek.

Příště navštívíme svatého Havla a jeho medvěda. Ono to chvilku potrvá, než za ním dojdeme...

